

Popis

Po více než třech letech jednání mezi členskými státy, Evropskou komisí a Evropským parlamentem bylo dosaženo politické dohody o hlavních otázkách reformy Společné zemědělské politiky (SZP). Vzhledem ke skutečnosti, že její implementace v členských zemích potrvá nejméně půl roku, bylo rozhodnuto, že nová zemědělská politika vstoupí v platnost od 1. ledna 2015. Pro rok 2014 budou platit přechodná opatření. Nová pravidla budou klást po roce 2013 větší důraz na ochranu životního prostředí, zajistí spravedlivější rozdělení fondů EU a pomohou zemědělcům lépe se vyrovnat s problémy na trhu. Konkrétně nová Společná zemědělská politika přinese nižší dotace pro velké farmy a konec cukerných kvót od roku 2017, kvót u mléka do roku 2015 a u vína do roku 2030. Českého zemědělství se dotkne změna v přímých platbách, tedy u základních dotací poskytovaných zemědělským podnikům. Přímé platby by nyní měly zvýhodňovat malé zemědělské podniky, zatímco velkým farmám, které získávají více než 150 000 EUR (4 050 000 Kč), budou platby nad tuto částku sníženy o 5 %. To může představovat nevýhodu pro české farmy, které jsou v průměru větší než v jiných zemích EU. Nová SZP se také snaží podporovat jen aktivní zemědělce. V rámci nové SZP bude 30 % rozpočtů členských států na přímé platby moci být použito, jen když příjemci budou plnit "ekologická" opatření, jako je diverzifikace plodin, zachování trvalých travních porostů a ponechání ploch na využívání v ekologickém zájmu (5 % v roce 2016, po přezkoumání v roce 2017 navýšení na 7 %)

I. Evropský rámec

Společná zemědělská politika patří tradičně mezi nejdůležitější politiky EU, což dokládá největší podíl SZP na rozpočtu EU. Ačkoliv se tento trend v posledních letech mění, výdaje na zemědělství představují stále 37,8 %¹ rozpočtu Unie. Poslední rozsáhlá reforma SZP proběhla v roce 2003, tedy ještě před velkým „východním“ rozšířením EU. Od té doby vstoupilo do EU 13 nových členských zemí s odlišnou strukturou zemědělství oproti starším členským státům (EU 15). Tato skutečnost jasně ukázala, že zemědělství se bude muset přizpůsobit nové situaci. Po rozsáhlé veřejné diskusi předložila Komise v listopadu 2010 sdělení "Budoucnost SZP do roku 2020", které nastínilo možnosti pro budoucí zemědělskou politiku a zahájila diskusi s dalšími institucemi a zúčastněnými stranami. V říjnu 2011 Komise představila soubor právních návrhů, jejichž cílem je, aby SZP byla více efektivní pro konkurenceschopnější a udržitelnější zemědělství a venkovské oblasti. V červnu 2013 bylo dosaženo politické dohody o reformě společné zemědělské politiky mezi Komisí, Evropským parlamentem a Radou. V prosinci 2013 pak Rada ministrů zemědělství EU oficiálně přijala čtyři základní předpisy pro reformované zemědělské politiky, jakož i přechodná ustanovení pro rok 2014, což navazuje na schválení těchto předpisů Evropským parlamentem v listopadu 2013.²

¹ Výdaje na Kohezní politiku představují 35,7 %.

² Viz <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/>

Organizace zastřešující evropské farmáře a zemědělce Copa-Cogeca přivítala finální dohodu v Radě EU ohledně reformy SZP. Po tvrdých vyjednáváních, která následovala po zveřejnění návrhu Komise s Radou, Parlamentem a zemědělci, bylo dosaženo kompromisu, jež je pro zemědělce přijatelný. Generální tajemník Copa-Cogeca Pekka Pesonen sdělil, že *„celkově je dohodnutá reforma SZP výrazným zlepšením oproti původnímu návrhu Komise, nicméně zemědělci budou muset kvůli tzv. „zeleným“ opatřením udělat mnohem více za méně peněz.“* Zároveň doplnil, že vyzvali Komisi, aby se začala nová pravidla uplatňovat co nejdříve, tak aby mohli zemědělci a družstva začít s vytvářením výrobních a investičních plánů do budoucna.³

Samotný balíček reformy SZP se skládá ze čtyř nařízení: 1. [nařízení](#) o přímých platbách, 2. [nařízení](#) o jednotné společné organizaci trhů, 3. [nařízení](#) o rozvoji venkova a 4. horizontálního [nařízení](#) o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky. S cílem zajistit spravedlivější rozdělování podpory opustí systém SZP pro přímé platby způsob přidělování podpory jednotlivým členským státům – a zemědělcům v daném členském státě – založený na historických referenčních údajích. To bude znamenat jasnou a opravdovou konvergenci plateb nejen mezi členskými státy, ale i uvnitř nich. Nařízení o přímých platbách stanoví, že objem podpory ve formě přímých plateb, jež jsou vypláceny jednotlivému zemědělskému podniku (kromě plateb na ekologizaci), bude snížen u částek přesahujících 150 000 EUR minimálně o 5 %. Toto snížení nemusí použít členské státy, jež uplatňují „přerozdělovací platby“, podle nichž je k přerozdělení na první hektary všech zemědělských podniků ponecháno 5 % z jejich národního finančního rámce. Národní finanční rámce pro přímé platby budou v jednotlivých státech progresivně upravovány tak, že v členských státech, v nichž se stávající průměrná platba (EUR na hektar) pohybuje pod 90 % průměru EU, dojde k postupnému navyšování finančního rámce (o 1/3 rozdílu mezi stávající sazbou a 90 % průměru EU). V rámci nařízení o jednotné společné organizaci trhů se stanoví, že kvóty na mléko skončí v roce 2015 a konec režimu kvót na cukr je stanoven v září 2017. Tím bude zajištěna větší konkurenceschopnost evropských producentů na domácích i světových trzích (vývoz z EU je v případě kvót omezen pravidly WTO). Pokud jde o produkci vína, reforma zavádí od roku 2016 systém povolení pro novou výsadbu vinné révy, přičemž zvýšení bude omezeno na 1 % ročně. Stávající systémy veřejných intervencí a podpory soukromého skladování budou změněny tak, aby byly pružnější a účinnější, například použitím technických úprav v případě hovězího masa a mléčných výrobků. Pokud jde o nařízení týkající se rozvoje venkova, pak členské státy nebo regiony budou i nadále vytvářet své vlastní víceleté programy na základě souboru opatření dostupných na úrovni EU, a to v souladu s potřebami svých vlastních venkovských oblastí. Tyto programy budou spolufinancovány z národních finančních rámců, přičemž částky a sazby spolufinancování budou řešeny v rámci víceletého finančního rámce. Maximální sazby spolufinancování ze strany EU budou běžně činit 53 %, u méně rozvinutých regionů sazba dosáhne platby 85 % a u prostředků převedených z přímých plateb na prostředky na rozvoj venkova bude navýšena na 100 %. Horizontální nařízení řeší například kontroly (v regionech s dobrými výsledky budou sníženy, naopak v regionech s horšími výsledky budou zvýšeny), poradenské služby v zemědělství (seznam otázek, k nimž budou členské státy povinny poskytovat zemědělcům poradenství, se rozšíří), rezerva pro případ krizí (každoročně bude vytvořena rezerva ve výši 400

³ Viz <http://www.copa-cogeca.be/Download.ashx?ID=1156664&fmt=pdf>.

milionů EUR- prostřednictvím uložení finanční kázně zemědělcům, kteří dostávají v přímých platbách více než 2000 EUR/rok) či sledování a hodnocení SZP (Komise před koncem roku 2018 a poté vždy po 4 letech předloží zprávu o výsledcích SZP ve vztahu k jejím hlavním cílům). Schválené normy vstupují v platnost od ledna 2014, nicméně díky přechodným ustanovením bude většina aplikována až od ledna 2015.⁴

II. Úprava v ČR

Provádění společné zemědělské politiky v ČR má ve své gesci Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem. Obě instituce spravují opatření společných organizací trhů EU, přímé platby, národní doplňkové platby, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova. Státní zemědělský intervenční fond pak spravuje finance poskytované z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF), Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a z Evropského rybářského fondu (EFF). Při evropských institucích v Bruselu hájí české zájmy Stálé zastoupení ČR při EU. Zemědělství se v něm věnuje úsek Zemědělství a životního prostředí.⁵

Agrární komora ČR uspořádala v listopadu 2013 seminář k reformě Společné zemědělské politiky, na kterém se diskutovaly nejdůležitější aspekty této reformy. Podle schválené reformy dočasně přetrvávají některé kvótové systémy - u mléka do roku 2015, u cukru do roku 2017 a u vína do roku 2030. Českého zemědělství se dotkne změna v přímých platbách, tedy u základních dotací poskytovaných zemědělským podnikům. Nyní by měly zvýhodňovat malé zemědělské podniky a velkým dotace krátit, což je nevýhodné pro české farmy, které jsou v průměru větší než v jiných zemích EU.⁶

Pokud jde o přínosy reformy SZP, podařilo se zrušit povinné zastropování, které by postihlo velké zemědělské farmy v České republice, což by byl velký zásah do jejich hospodaření. Dále jde o stejnou úroveň cuplovaných plateb na citlivé komodity pro všechny členské země. To znamená, že už naši zemědělci nebudou znevýhodněni rozdílným způsobem plateb na komodity vyčleněné k tomuto účelu. Odstraní se rovněž omezení pro velké podniky v Programu rozvoje venkova a ČR bude mít svou národní obálku pro přímé platby. Naopak negativem pro české zemědělce je skutečnost, že se nepodařilo zařadit prasata a drůbež do citlivých komodit podle článku 38, zejména s ohledem na klesající produkci a nesoběstačnost. Velkou nevýhodou je rovněž snížení minimálního kofinancování z národního rozpočtu u Programu rozvoje venkova z 25 na 15 % v Programu rozvoje venkova. Nicméně prezident Agrární komory ČR Jan Veleba na konci semináře zhodnotil celkově reformu smířlivěji: „Finišujeme v implementaci reformy společné zemědělské politiky do podmínek českého zemědělství a lze předpokládat, že její nastavení bude pro ČR příznivé.“⁷

⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-937_en.htm

⁵ <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

⁶ <https://www.euroskop.cz/8963/23237/clanek/reforma-spolecne-zemedelske-politiky-prosla-europarlamentem/>

⁷ <http://www.agrocr.cz/seminar-komory-k-reforme-evropske-agrarni-politiky.php>